

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Miejsca po niemieckich obozach jenieckich w Polsce. Zapomniane czy odkrywane?”, 15 listopada 2021 r.

Konferencja „Miejsca po niemieckich obozach jenieckich w Polsce. Zapomniane czy odkrywane?” (online) zorganizowana przez Centralne Muzeum Jeńców Wojennych (CMJW), która odbyła się 15 listopada 2021 r., to kolejna, trzecia już, część naukowych spotkań poświęconych aktualnemu stanowi i perspektywom pamięci o pojenieckich terenach w Polsce. Wśród referentów pojawili się przedstawiciele placówek muzealnych zajmujących się zawodowo tym tematem, prawni opiekunowie miejsc pamięci, pracownicy naukowcy oraz niezwykle aktywni pasjonaci historii, którzy za cel stawiają sobie ratowanie od zapomnienia miejsc po byłych obozach jenieckich. Zaproszeni prelegenci zastanawiali się nad tym, w jaki stopniu ta pamięć trwa, jak jest pielęgnowana i jakim podlega procesom. Stawiali sobie również pytania, jakie są jeszcze inne miejsca wymagające upamiętnienia i jakim przeciwnościom muszą stawić czoła ci wszyscy, którzy się tego podejmą.

Program rozpoczęło wystąpienie dr Violetty Rezler-Wasielewskiej – dyrektor CMJW, która po powitaniu uczestników podzieliła się doświadczeniami związanymi z przeprowadzoną w Miejscu Pamięci Narodowej w Łambinowicach konserwacją ruin baraków części Stalagu 318/VIII F (344) Lamsdorf. Następnie mgr Kinga Hartmann-Wóycicka, prezes Europejskiego Centrum Pamięć, Edukacja, Kultura Stalag VIII A, przedstawiła temat: „Stalag VIII A Görlitz. Odpowiedzialna pamięć”, omawiając m.in. postępy prac na tamtejszym cmentarzu jeńców radzieckich, czy uroczystościach rocznicowych ku czci jeńców Stalagu VIII A Görlitz. Z kolei dyrektor Muzeum Miasta Malborka mgr Dorota Raczkowska wygłosiła referat: „Obóz jeniecki XX B Marienburg. Historia z II wojny światowej w cieniu zamku krzyżackiego”. Stalag ten funkcjonował do 1945 r. w miejscu, które obecnie jest dzielnicą Malborka. Prelegenta przedstawiła m.in. proces powstawania dostępnej już dla zwiedzających wystawy „Historia nieopowiedziana”, która stała się pierwszą próbą przedstawienia losów malborskiego obozu. Głównym eksponatem wystawy jest mural namalowany przez jeńców brytyjskich podczas II wojny światowej. Później dr inż. Mariusz Winiecki, prezes Polsko-Amerykańskiej Fundacji Upamiętnienia Obozów Jenieckich w Szubinie opowiedział o początkowych działaniach, których celem jest upamiętnienie Stalagu XXI B/H Thure (Tur) – poszukiwaniach źródeł oraz stworzeniu pierwszej broszury przybliżającej rozpowszechnienie wiedzy na temat tego jednego z najmniejszych obozów (*Stalag XXI B/H Thure. Jeńcy wojenni w Turze w latach II wojny światowej*).

Kolejna część konferencji składała się z trzech wystąpień. Pierwsze z nich, autorstwa mgr. Dariusza Czerniawskiego, kierownika Budynku Kulturalno-Oświatowego

przy Zespole Szkół im. Bohaterów Oflagu II D w Bornem Sulnowie, dotyczyło kolejnych odkryć na terenach Oflagu II D Gross Born, zwłaszcza śladów imponującego tunelu ucieczkowego oraz nowych form upamiętnień historii jenieckich. Pojawił się także temat poruszający kwestię stworzenia muzeum w Czarnem, funkcjonującego obecnie w świecie wirtualnym pod nazwą Muzeum Obozów Jenieckich w Czarnem. Tematem tym zajmuje się bardzo aktywnie mgr Paweł Słomian, pasjonat lokalnej historii. Natomiast kolejny miłośnik dziejów i społecznik mgr Zbigniew Wysocki przedstawił swoje ustalenia dotyczące historii materialnych pozostałości po oddziale roboczym stalagu Lamsdorf na terenie dzisiejszego Sosnowca, oraz tragicznej powojennej przeszłości tego miejsca, prezentując także zbiór fotografii, które udało mu się zdobyć oraz samodzielnie tam wykonać.

W ostatniej części konferencji tematami wystąpień były: Stalag 319 Cholm oraz historia kompleksów obozów jenieckich Białystok (Oflag 57 i Stalag 316). Pierwsze z omawianych miejsc zostało zaprezentowane przez dr. Andrzeja Rybaka z Wyższej Szkoły Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie, który przypomniał historię obozu oraz opowiedział o konserwacji artefaktów, jakie odnaleziono na terenach poobozowych i stworzeniu wystawy dotyczącej obozu. Drugie ze wspomnianych wystąpień zostało zaprezentowane przez mgr. Igora Niewiadomskiego z Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dokonał on analizy historiograficznej obu obozów, i wskazał miejsca, które upamiętniają ich historię. Ostatnim wystąpieniem była prezentacja sieci Szlaki Kulturowe Rady Europy dokonana przez mgr Jessicę Casagrande, reprezentującą fundację Liberation Route Europe i mgr. Diego Audero, historyka i przewodnika turystycznego. Jest to propozycja stworzenia sieci, która skupiając rozmaite podmioty (m.in. instytucje, urzędy, organizacje), popularyzowałaby wiedzę o obozach jenieckich z lat II wojny światowej i wspierałaby opiekę nad miejscami po ich istnieniu. Ożywioną dyskusję, m.in. związaną właśnie z tym tematem, moderowała dr Renata Kobylarz-Buła, zastępca dyrektora CMJW.

Całodzienne obrady podsumowała dr V. Rezler-Wasielewska, dziękując uczestnikom za ich wysiłki w dokumentowaniu, upowszechnianiu i upamiętnianiu obozów jenieckich Wehrmachtu oraz zapowiadając kontynuację takich spotkań w przyszłości.

Maria Buła